

**El llibre de la setmana.** Una pagesa ja gran i una jove prostituta russa que fugí dels seus proxenetes reconstrueixen mig segle de la història d'Estònia. 'Purga', guardonada amb el Premi Europeu a la Millor Novel·la

de l'any 2010 i el premi Femina, entre d'altres, ha venut més de 170.000 exemplars només a Finlàndia. El títol fa referència a les deportacions massives al gulag decretades per Stalin.

# Entre el martell i l'enclusa

La finlandesa Sofi Oksanen reescriu 50 anys del dolorós passat d'Estònia i de les seves dones

OLGA  
**Merino**



La història arrenca amb dues femelles desvalgudes cara a cara: Aliide, una senyora gran ja viuda que sobreviu fent conserves de tot el que el bosc li ofereix, es troba al jardí de casa seva, a l'est d'Estònia, amb una noia d'uns vint anys desorientada i trencada; la noia, Zara, nascuda a Vladivostok, a l'extrem oriental de Rússia, s'ha escapat dels delinqüents que la van obligar a prostituir-se a Alemanya poc després de la caiguda del Mur. Les dues dones tenen un vincle comú, però el lector encara l'ignora. Es tracta només d'una de les múltiples claus, mentides i silencis que haurà d'aclarir.

Amb un ritme trepidant, continus salts en la geografia i el temps i capítols curts que tensen la intriga, Sofi Oksanen (Jyväskylä, Finlàndia, 1977) reescriu 50 anys del dolorós passat d'Estònia, un minúscul país atrapat entre el martell rus i l'enclusa alemanya, mig segle en què se succeeixen l'ocupació soviètica en virtut del pacte Molotov-Von Ribbentrop, l'alliberament nazi i la posterior annexió a la Unió Soviètica el 1944.

**ELEMENTS AUTOBIOGRÀFICS** // *Purga*, títol que alludeix a les deportacions massives als camps de Sibèria per suposat col·laboracionisme amb els nazis, es pot llegir metafòricament com un intent de restituir l'honor perdut de les tres repúbliques bàltiques (Estònia, Letònia i Lituània), arrasades per la piconadora de la història. Oksanen deu saber bé el pa que s'hi dona: la seva mare, una enginyera estoniana, va fugir a Finlàndia als anys 70. La

novel·la permet que les dones expliquin la seva versió de la història, que sempre és d'agrair. Dones que suporten un poder masculí –en el pitjor dels sentits– i tirànic que fa l'impossible per deshumanitzar-les.

Resulta significatiu que els agents del NKVD, organització precursora del KGB, que violen Aliide en la seva joventut durant un interrogatori siguin rates del mateix pelatge que els traficants d'esclaves sexuals que persegueixen Zara. Aquestes dones vençudes conserven, no obstant, una increïble capacitat de resistència; d'alguna manera aconsegueixen sobreviure i són les custòdies de l'única cosa que val la pena: l'amor, l'esperança, els somnis de llibertat. Quan els proxenetes russos vigilen la casa, l'àvia pagesa reflexiona: «Que vinguessin, que vinguessin tots, els lacais dels mafiosos, els soldats, els rojos i els blancs, els russos, els alemanys i els estonians, que vinguéss qualsevol. Aliide se les arreglaria. Sempre ho havia fet».

**INTERIORS** // La claustrofòbia dels escenaris –bona part de la trama es desenvolupa a la cuina d'Aliide, fumejant de cocions d'herbes i compota de poma– delata que *Purga* va ser concebuda en principi com una obra teatral. Aquesta observació no pretén ser un retret, perquè el clima asfixiant s'avé bé amb una història que comparteix codis del relat gòtic i del conte de fades. En tot cas, només seria censurable per força de l'expiació última de les culpes de l'Aliide i per tant dels pobles bàltics.

Pel que fa a tota la resta, la tercera i multi-premiada novel·la

d'Oksanen funciona. *Purga* ha venut a Finlàndia 170.000 exemplars. La seva autora –que és bisexual, d'aspecte extremat i bulímica– té un perfil mediàtic i exportable. Una lectura comercial però molt comestible. ≡

► **PURGA**  
**Sofi Oksanen**

Trads.: Emma Claret-Eila Pyrhönen (cat.) / Tomás González Ahola-Tuula Marjatta Ahola Rissanen (cast.)  
La Magrana / Salamandra  
368 / 384 pàgines. 20 / 19 €



L'escriptora finlandesa Sofi Oksanen, autora de 'Purga'.

## Quina maneta més freda...

Les narracions recollides en 'Cuentos de lo extraño' rescaten per fi a Espanya l'obra de Robert Aickman, un clàssic del terror més profund

■ **RELATS**

**RICARD RUIZ GARZÓN**

Hi ha dos tipus de terror en narrativa: un, més efectista, l'encarna la literatura de gènere i va del gòtic d'Ann Radcliffe al terror psicològic de Stephen King; l'altre, més subtil, es va consagrar amb H. P. Lovecraft i està present en Franz Kafka, Julio Cortázar o Cristina Fernández Cubas. No es distingeixen només per esnobisme: aquell terror obeeix menys a uns codis previs que a un trencament de la realitat amb la intenció

no només d'entretenir, sinó d'indagar creativament en les ombres de l'ésser humà.

Convé recordar-ho, sense cedir al prejudici de gènere, per situar correctament un clàssic com l'anglès Robert Aickman (1914-1981), a qui Atalanta sembla decidida a rescatar per fi com es mereix. Després de presentar-lo a *Vampiros*, antologia del 2010 on la seva novel·la curta *Páginas del diario de una joven* brillava amb llum pròpia, l'editorial proposa ara aquests *Cuentos de lo extraño*, que apleguen sis de les seves 48 narracions precedides per un breu però impecable

pròleg d'Andrés Ibáñez.

Només amb tres joies com *Che gelida manina*, *La habitación interior* i *En las entrañas del bosque*, sense desmerèixer l'estil de *Nunca vayas a Venecia* o la força mítica d'*El vinoso punto*, un entén per què Aickman, tot i la seva fama d'*estrany*, és un dels grans, un dels que utilitzen la carícia de la sobrenaturalitat per fer art.

**REDESCOBRIMENT** // Titulada com l'ària de *La bohème* de Puccini, *Che gelida manina* [Quina maneta més freda] és un relat de comunicació amb el més enllà a través del telèfon, rere

el qual s'amaga la impossibilitat de contactar amb un mateix. Més impactant encara, *La habitación interior* insisteix en el tòpic de la casa de nines que cobra vida amb diversos girs excel·lents. *En las entrañas del bosque*, per fi, a més de participar de l'aura protoecologista de molts relats d'Aickman, s'alça com la perla del llibre, ja que la peripècia de Margaret Sawyer al sanatori per a insomnes Kurhus transcendeix el temor al contagi d'irrealitat per oferir una inesgotable reflexió sobre el preu del coneixement.

El que és verdaderament estrany, veient aquests contes, és que Aickman hagi trigat dècades a ser traduït. Els seus calfreds, pessics de fredes manetes a l'ànima, són eterns. ≡

► **CUENTOS DE LO EXTRAÑO**

**Robert Aickman**

Trad. Arturo Peral Santamaría.  
Atalanta. 352 pàgines. 23 €

## Àngel i exterminador

■ **NOVEL·LA**

**RICARDO BAIXERAS**

Horacio Castellanos Moya (Hondures, 1957) sembla voler tancar amb *La sirvienta y el luchador* un cicle de novel·les (*Donde no estén ustedes*, *Desmoronamiento* i *Tirana memoria*) que volen retre compte d'una realitat especialment dolorosa i sagnant per a ell i per al seu país. Amb una mena de llenguatge col·loquial més que aconseguit, un estil nerviós que tot ho encomana i unes escenes ràpides i contundents que aclaparen el lector i el deixen en «la pura foscor», Castellanos Moya ha aconseguit convocar una vegada més tots els seus fantasmes personals –que cada vegada són més els nostres– per dotar-los d'una presència angoixant, el batec del dolor diari i contundent, sense escarafalls, el dolor tenyit de substantius, sense el llast del pes inservible de l'adjectiu: un dolor sense colorants.

Aquesta presència angoixant es torna increïble perquè la història de la serventa i el lluitador no és només la història de la bella i de la bèstia, la trista història de dos destins que es troben, sinó també la xifra d'un país descompost, encartonat i caricaturesc.

¿Els textos de Castellanos Moya són ciència-ficció o la més dura veritat?

El Vikingo és el servent moribund de la mà fètida que mata, mata i mata, és el que ja no pot ni amb el mateix, és l'home que «tiene al maligno adentro»; María Elena, la bella de cor, «lo primero que percibe es el ruido, como un zumbido lejano. Luego el dolor. Y enseguida la oscuridad, una oscuridad gelatinosa, en la que ella flota a la deriva, con lentitud, i de la que no puede salir». Erigits com les dues cares d'una mateixa moneda, Castellanos Moya els fa bascular en un continu vaivé fins que al final de la història tots dos es necessiten. El primer és l'exterminador que pot redimir-se al salvar de la mort segura Albertico i Brica, els néts del patró on María Elena havia treballat; la segona és l'àngel que cuida la bèstia ferida a la recerca de dos joves desapareguts per descobrir al final que la mà que bressola el dolor també l'afectarà en el més íntim.

La imatgeria verbal de Castellanos Moya no és grandiloqüent, ni barroca. La seva poètica és una endimoniada aptitud per erigir tensió narrativa a través d'afilats diàlegs que tallen la respiració d'un lector que ja no sap si els seus textos són ciència-ficció o la més dura i freda veritat. ≡

► **LA SIRVIENTA Y EL LUCHADOR**

**Horacio Castellanos Moya**  
Tusquets. 267 pàgines. 18 €